

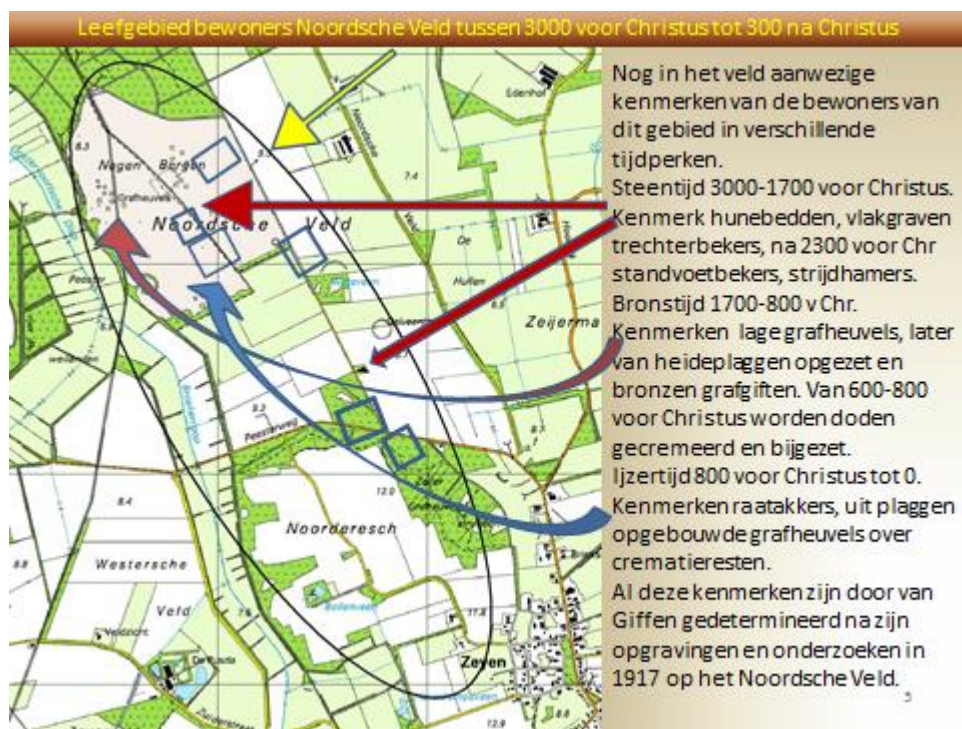
Hunebedden en grafheuvels in Noordwest Drenthe.

(Anne Post, Norg. Versie 06-03-2016)

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft het voornemen een deel van het Noordsche Veld tot archeologisch monument te benoemen. Een mooi moment om een beknopte samenvatting te geven van de vroegste historie van dit gebied en van de mensen die gezorgd hebben dat die archeologische waarden zijn ontstaan. Het tot archeologisch monument te benoemen gebied bevat de restanten van één hunebed en een groot heideveld met ongeveer 150 grafheuvels, van groot tot klein. Het gebied wordt nu druk bezocht door natuurliefhebbers, wandelaars en fietsers. Het heideveld wordt begraasd door koeien en geiten. Het heideveld wordt doorsneden door een zeer oude weg, de koningsweg, een zandpad waarlangs vroeger de legers, maar ook de reizigers trokken die vanaf Peelo richting Noordoost Friesland gingen via Lieveren en Roden, dus langs de oostkant van het Oostervoortse Diep. Naast het zandpad is in het begin van deze eeuw een goed met schelpen verhard fietspad aangelegd.

Hunebedden en grafheuvels zijn ons nagelaten door de vroegste bewoners van deze streek.

Volgens het onderzoek door van Giffen in 1917 was het Noordsche veld nog in het begin van onze jaartelling bewoond. Een zeer klein gedeelte is onderzocht. Een onderzochte grafheuvel bleek een brandheuvel te zijn. De resten van het stoffelijk overschot zijn na verbranding op de brandstapel toegedekt met zoden. De ontstane heuvel is door de meestal uit het zuidwesten waiende wind enigszins verplaatst, zodat de kern met de verbrandingsresten zich niet in het centrum van de heuvel bevond. Van Giffen schets de gang van zaken bij een verbranding als volgt:

“Op een van plaggen ontbloote plek een min of meer ronde, afgeknot-kegelvormige brandstapel.

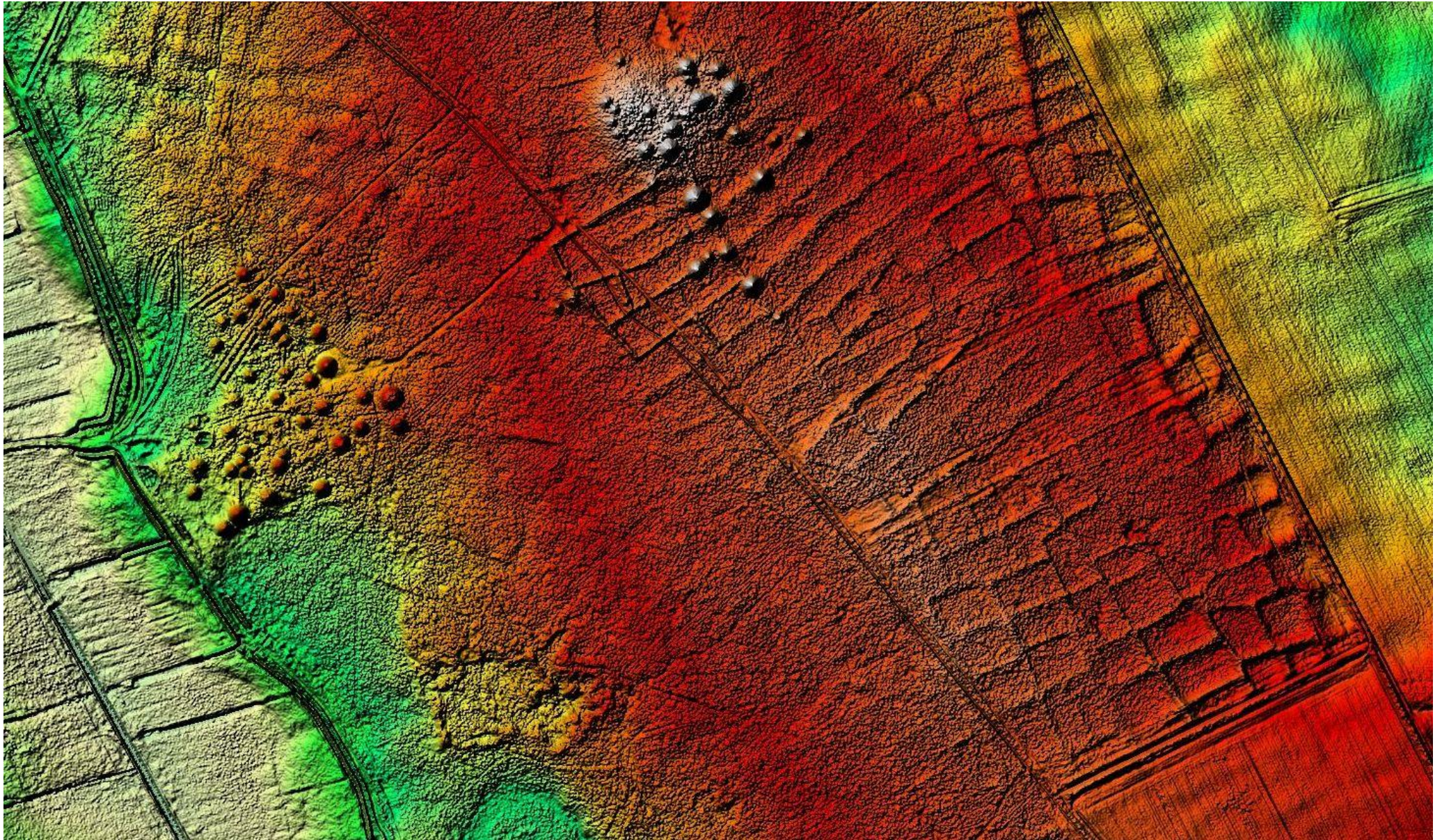
Daarop het lijk met eenige bijgaven: een enkel sieraad of wapen van brons en een potje van aardewerk. Onder de regelmatig opgetaste balken en dikke takken van eikenhout, waarschijnlijk hier en daar een tochtgaatje. Dan laait het vuur op, aangewakkerd door den wind uit het noordoosten, misschien meer toegang gegeven door enkele steenen, die het hout lichten aan zijne zijde . . . Op een brandlaag de verspreide overblijfselen van den gestorvene en enkele zijner gebruiksvoorwerpen, teekenen van de beschavingsperiode, waarin hij leefde. En voorts, vooral op den rand aan den leikant, nog eenige smeulende, alleen maar uitwendig ingebrande houtdeelen, slechts een enkel meer naar het midden. De brandplaats wordt toegedekt en de plechtigheid is afgelopen. Doch de plek is geheiligd en bij voorkeur wordt zij ook zelfs nog in latere tijden voor eenvoudiger bijzettingen uitgekozen.” (Uit NDVA 1918 blz. 162/163)

Aan de randen van enkele grotere heuvels komen kleinere heuveltjes voor. Deze zouden volgens van Giffen kunnen stammen uit de latere volksverhuizingstijd, maar meer waarschijnlijk, zegt hij, zijn het de graven van de liten of horigen, waarvan de brandresten in de heuvel van hun heer zijn begraven.

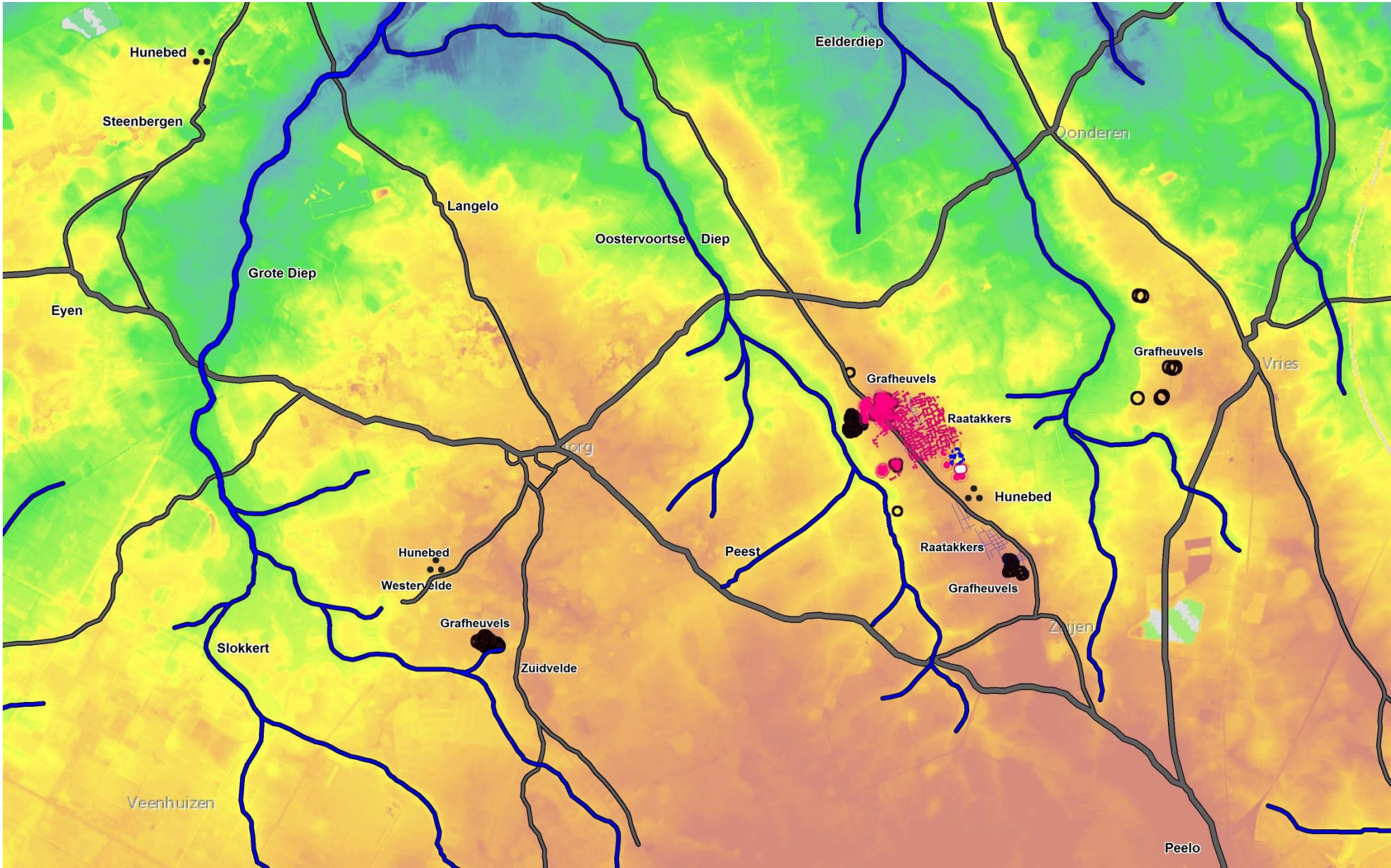
Van Giffen ontdekte onder de onderzochte heuvels en raatakkers nog sporen van oudere culturen. Dit gebied moet al duizenden jaren achtereen bewoond zijn geweest.

Op het kaartje links een overzicht van de diverse tijdperken van bewoning.

Op de volgende kaart een beeld van het terrein uit het actuele hoogtebestand van Nederland. Een detail van de laag Shaded Relief, dynamische opmaak. (toegevoegd 26 december 2018)

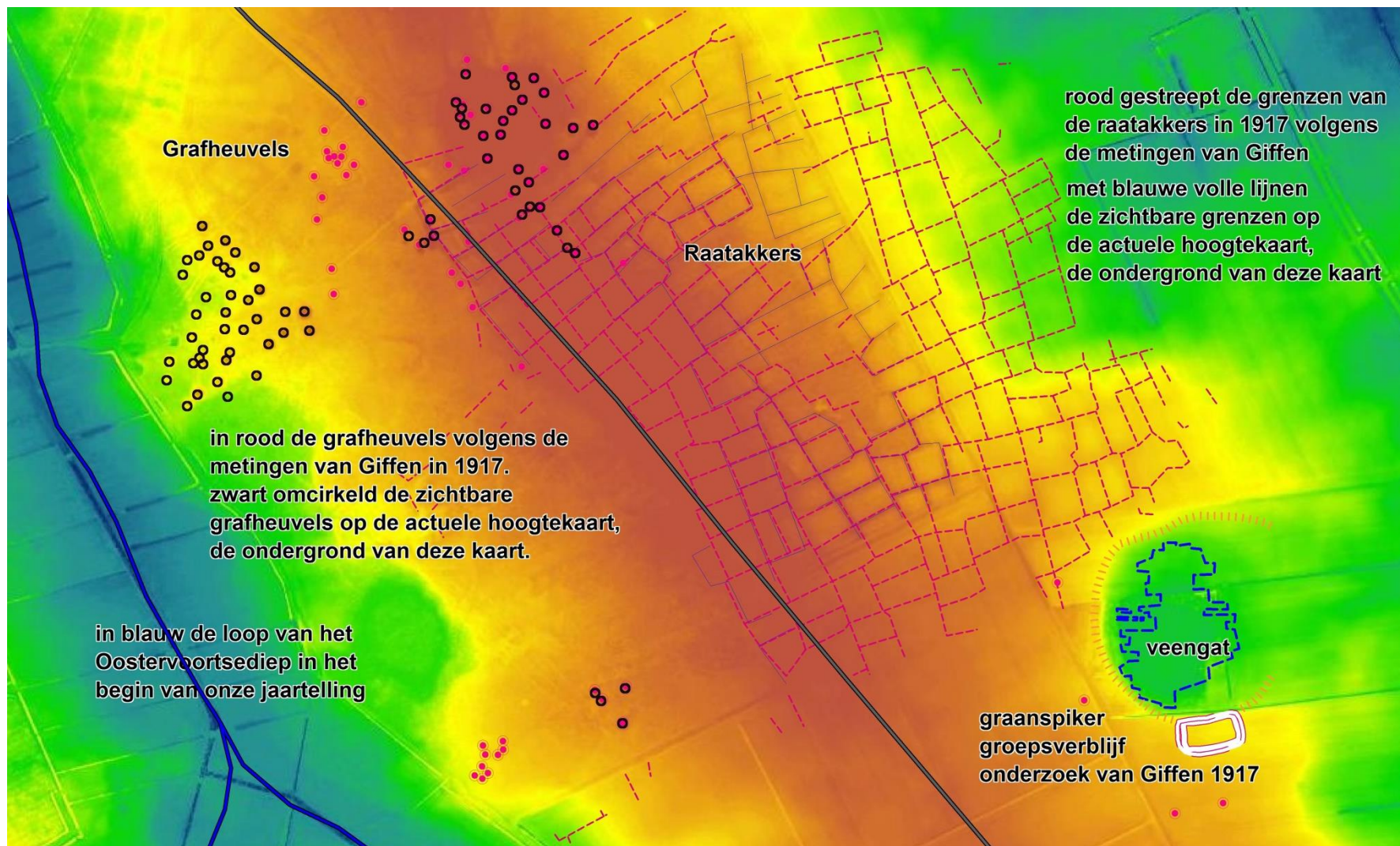
Maar het Noordsche veld is niet de enige plaats in Noordwest Drenthe waar een hunebed, grafheuvels en raatakkers voorkomen. Wat er nog van over is en herkenbaar is in het veld of door middel van luchtfoto's is aan te geven, ziet u op de volgende kaart.

In Westervelde is nog een restant van een hunebed aanwezig evenals ten noorden van Steenberg. In de omgeving van het hunebed bij Steenberg zijn geen herkenbare raatakkers in het veld of op luchtfoto's waarneembaar. Toch zal ook de stam die hier geleefd heeft voedsel hebben geproduceerd. Ook zijn er geen grafheuvels gevonden. Mogelijk is dit gebied maar relatief kort bewoond geweest.

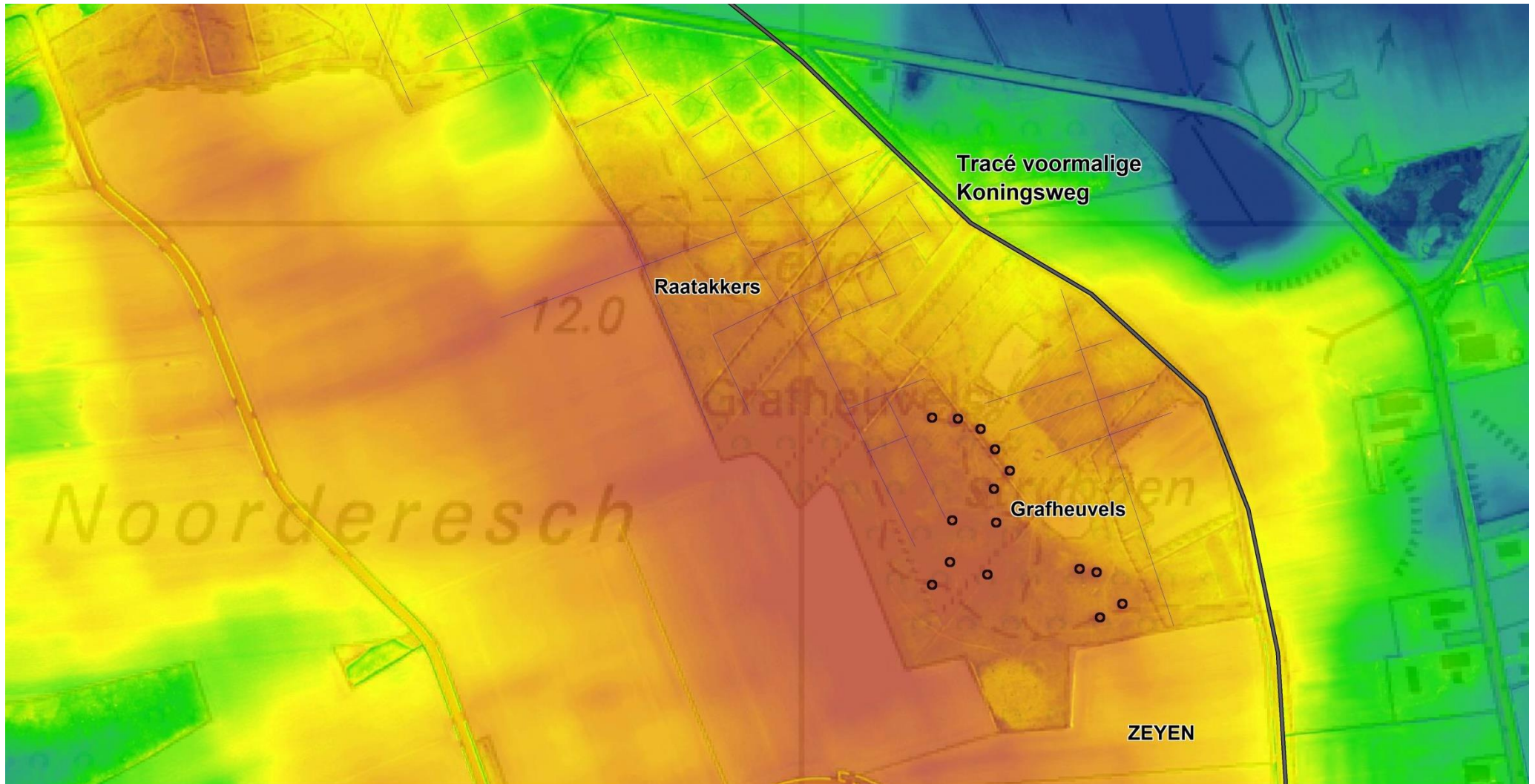
Bij het hunebed van Westervelde zijn op luchtfoto's mogelijke sporen van raatakkers waarneembaar in het gebied ten oosten van het hunebed, deels in het noordelijkste deel van het Norgerholt ten noorden van de Hoofdweg. Grafheuvels zijn hier te vinden in Zuidvelde, meer dan 40. In Zuidvelde of directe omgeving zijn geen raatakkers te herkennen. Ten zuiden van het Noordsche veld, in Zeyen, zijn ook nog grafheuvels te vinden. Ook raatakkers zijn duidelijk herkenbaar in het gebied ten noorden van deze grafheuvels. Vermoedelijk is dit één groot leefgebied geweest tussen de bovenlopen van het Oostervoortse diep en het Eelderdiep.

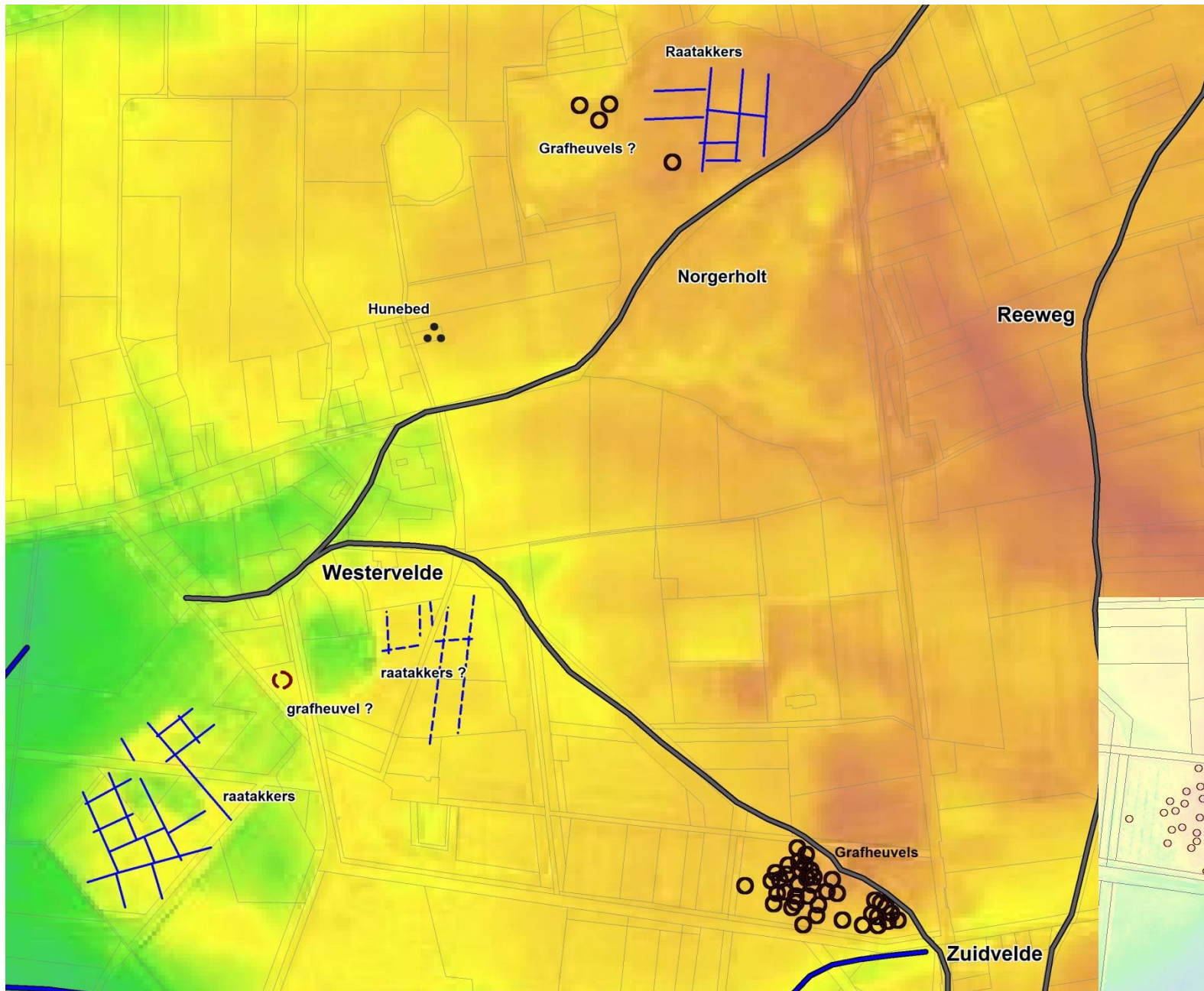
Aan de oostkant van de bovenloop van het Eelderdiep vinden we ten westen van Vries nog enkele grafheuvels. Raatakkers zijn hier niet te herkennen.

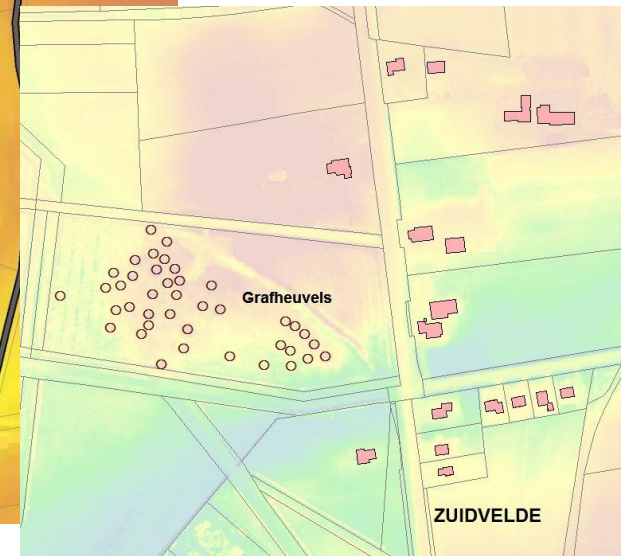
Hiernaast een vergroting van het gebied Noordsche veld uit de kaart op de vorige pagina. De grenzen van de zichtbare raatakkers op de kaart ziet u niet als blauwe lijnen volgens de tekst op de kaart maar als grijze lijnen. De door van Giffen in 1917 gemaakte kaart sluit praktisch naadloos met de actuele hoogtekaart van nu. De door van Giffen gereconstrueerde graanspiker annex groepsverblijf naast het veengat vraagt om nadere uitleg wat de plaats betreft. Het graan werd niet gedorst maar met stengel en aren opgeslagen op een verhoging, een

zolder van slieten, rechte geschilde jonge bomen. Dit om het graan te beschermen tegen wildvraat. Maar muizen klimmen wel tegen palen op. Om muizenvraat zoveel mogelijk tegen te gaan moet je een plek zoeken waar muizen een natuurlijke vijand hebben. En dat is bij moerassige gebieden waar veel ringslangen te vinden zijn. Drenthe had in die tijd veel pingo ruïnes en waterpoelen, deels met veen opgevuld, waar de ringslangen een ideale broedplaats hadden. Ook om andere redenen was het huidige Noordsche veld een ideale plek voor een stam om te kunnen overleven. Gelegen tussen de bovenlopen van twee rivieren waar zich in de loop der jaren ijzeroer had gevormd, aan of vlak onder de oppervlakte. Gemakkelijk te delven en te verwerken tot gebruiksvoorwerpen. Het aansluitende gebied Zeyen ziet u hieronder.

Hiernaast het gebied Westervelde – Zuidvelde met hunebed, (mogelijke) raatakkers en grafheuvels. Op de actuele hoogtekaart zijn in het noordelijk deel van het Norgerholt vage rechte lijnen te zien die de begrenzing van vroegere raatakkers weergeven. Ook zijn enkele ronde hoogteverschillen te zien, mogelijke restanten van vroegere grafheuvels. Bij Zuidvelde zijn zowel in het veld als op de luchtfoto ruim 40 grafheuvels te herkennen. De sporen bij Westervelde achter de jufferen Lunsingh zijn erg vaag. In het perceel bos aan de oostkant van de Tempelstukken echter zeer duidelijk. Hieronder een vergroting van het perceel met grafheuvels bij Zuidvelde op een achtergrond van de huidige kadastrale kaart.

Hoe het gebied zich ontwikkelde na het jaar nul kunt u lezen in andere artikelen op deze website.